International Online Journal of Educational Sciences, 2016, 8 (3), 272-289

iojes
www.iojes.net

International Online Journal of Educational Sciences

ISSN: 1309-2707

Reflections from Three Mathematics Teachers Who Conducted a Lesson Study Practice

Erhan Bozkurt[1], İffet Elif Yetkin-Özdemir[2]

[1] *Uşak University, Faculty of Education, Uşak, Turkey;* [2] *Hacettepe University, Faculty of Education, Ankara, Turkey*

ARTICLE INFO

Article History:
Received 29.02.2016
Received in revised form 09.06.2016
Accepted 29.07.2016
Available online Tarih girmek için burayı tıklatın.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the feelings and opinions of a group of middle school mathematics teacher about lesson study based on their experiences in this model. The phenomenology, which is a qualitative research design, was adopted for this study. Three middle school mathematics teachers who had been working in Uşak province were included in the study. In this study, the participants conducted a lesson study practice working cooperatively for about 5 months. Data were collected through individual and focus group interviews. Results showed that the participants thought Lesson Study had quite important features (it provides teachers active roles, etc.) as a professional development model, and it was a suitable model for Turkey. However, the participants believed that several challenges (teachers may reluctant to participate, etc.) may occur when lesson study is implemented in Turkey. The participants thought that some preparation (teachers are encouraged for lesson study financially, etc.) and adaptation (simplify the lesson plan format, etc.) have to be done to implement the model effectively in Turkey.

© 2016 IOJES. All rights reserved

Keywords:
Lesson study, professional development, middle school mathematics teaching

Extended Abstract

Introduction

In recent years, collaborative professional development models have come into prominence in place of traditional models which are conducted as one-session seminar. Lesson study, which was originated in Japan, is one of the most common collaborative professional development models all over the world. In this model, by collaborating on a set of lessons named as "study lesson", teachers engage in planning, practicing-monitoring in an actual classroom setting, and then reflection activities. This model has been famous over the world as a result of the important achievements of Japanese students in TIMSS 1995-1999.

In Turkey, it has been continuing that professional development of teachers has been supported through traditional implementations such as seminars. But, the recent studies have demonstrated that Turkish teachers are not pleased with these implementations. On the other hand, collaborative professional development models, such as lesson study, are still a new concept for Turkish researchers and teachers. Lesson study implementations which were conducted by Turkish teachers are very limited. Also, these implementations appear as far away from the original format and short-term works. In order to evaluate the applicability of lesson study, which is a new professional development model with collaborative features, in Turkey, there is a need for studies which will investigate Turkish teachers reflections about the long-term study implementations based on the original format.

[1]Corresponding author's address: Uşak University, Faculty of Education, Uşak, Turkey
Telephone: +90 (276) 221 21 30
Fax: +90 (276) 221 21 31
e-mail: erhanb82@gmail.com
DOI: http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2016.03.020

© 2016 International Online Journal of Educational Sciences (IOJES) is a publication of Educational Researches and Publications Association (ERPA)

In this study, it was aimed to define the characteristics (the positive-negative aspects) of the lesson study model, and its applicability in Turkey through the experience and opinions of a group of middle school mathematics teacher who implemented this model by themselves for a long-term.

Method

The phenomenology design, which is a qualitative research design, was adopted for this study. Three middle school mathematics teachers who had been working in two different schools in Uşak province were included in the study. The snowball sampling method was used to select participants. In the process of research, the participants carried out three study lesson practices. In the first of these applications, they focused on "Measurement of Time", which is in 5th grade math curriculum. In the second application, they focused on "Solving Equations", which is in 6th grade math curriculum, and in the third they focused on "Creating a Parallelogram", which is in 5th grade math curriculum. In the preparation processes of the study lessons, they planned the study lessons by working collaboratively. Each of the prepared study lesson was implemented by a different group member in their own classrooms and at lessons that the other group members and the researcher were included as observer. In the reflection processes of the study lessons, they evaluated the lessons they carried out by watching the video footages organized by the researcher together.

Data were collected through individual and focus group interviews. Short-time (5-10 minutes), chat style individual interviews were carried out in their schools after the preparation meetings of the study lessons. The focus group interview was carried out at the end of the lesson study process conducted by participants collaboratively for five months. In these interviews, posed questions were implemented to identify the participants' general assessments about lesson study. All of the interviews were recorded using a voice recorder.

Results

Results showed that the participants thought Lesson Study had quite important features as a professional development model. The features that were come into prominence by the participants are these:

i. It provides teachers with active roles in professional development process
ii. It offers teachers the opportunity of monitoring themselves closely, and realizing their inadequacies in relation to teaching
iii. It offers teachers the opportunity of acquiring rich experience and learning in relation to teaching
iv. It strengthens teachers' vocational collaboration and communications skills
v. It offers teachers the opportunity of practicing teaching materials they have produced
vi. It enhances teachers' knowledge in relation to student understanding
vii. It enhances motivation of students who are in practice classrooms
viii. It is enjoyable

About negative features of lesson study, the participants emphasized that this model requires extreme time and responsibility for teachers. As a result, it was observed that the participants perceive Lesson Study as a suitable model for Turkey. However, they believed that a set of challenges may occur when lesson study is implemented in Turkey. The challenges that were come into prominence by the participants are these:

i. Turkish teachers, especially veteran teachers, may reluctant to participate to these activities that require time and responsibility
ii. In Turkey, physical conditions of schools may fall behind to conduct lesson study activities effectively
iii. School managements may not show interest and support required for these activities

Also, the participants thought that a set of preparation have to be done to implement the lesson study effectively as a professional development model in Turkey. The preparation that were come into prominence by the participants are these:

i. Teachers must be encouraged for lesson study financially
ii. For lesson study activities, convenient physical settings must be built
iii. School managements must take responsibility, and encourage teachers to organize and maintain these activities

iv. Lesson study must be introduced to teacher elaborately by educators who are expert, and have experience in it
v. The lesson plan format that is generally used in lesson study studies can be simplified
vi. Lesson study activities can be conducted in times teachers are less busy
vii. To participate lesson study, a specific age-seniority limit may be imposed
viii. Easy participation opportunity can be provided to teachers through generalizing it across the country

Discussion and Conclusion

The results that were obtained from this study indicated that lesson study can be integrated into Turkish teacher education system. However, to evaluate the applicability of this new and different model in Turkey, there is a need for long term and comprehensive studies which will investigate reflections of this model on groups of lesson study that will be consisted of teachers who work in different sized provinces and education areas, and have different vocational experiences.

Ders Araştırması Yürütmüş Üç Matematik Öğretmeninden Yansımalar

Erhan Bozkurt[1], İffet Elif Yetkin-Özdemir[2]

[1] Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Uşak, Türkiye; [2] Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara, Türkiye

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihçesi:
Alındı 29.02.2016
Düzeltilmiş hali alındı 09.06.2016
Kabul edildi 29.07.2016
Çevrimiçi yayınlandı
Tarih girmek için burayı tıklatın.

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, bir grup ortaokul matematik öğretmeninin, ders araştırması modeline ilişkin deneyimlerinden yola çıkarak, bu modele ilişkin duygu ve düşüncelerini ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmaya Uşak ili, Merkez ilçesinde, MEB'e bağlı ortaokullarda görev yapmakta olan üç ortaokul matematik öğretmeni dâhil edilmiştir. Katılımcılar, yaklaşık 5 ay boyunca işbirliği içerisinde çalışarak bir ders araştırması uygulaması gerçekleştirmişlerdir. Veriler, bireysel ve odak grup görüşmeleri aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların, ders araştırmasının bir mesleki gelişim modeli olarak oldukça olumlu özelliklere (öğretmenlere aktif rol sunması vd.) sahip olduğunu düşündükleri ve bu modeli ülkemiz eğitim sisteminde uygulanabilir bir model olarak nitelendirdikleri gözlenmiştir. Bununla birlikte katılımcılar, bu modelin ülkemiz uygulamalarında bir takım zorluklarla (öğretmenlerin isteksiz davranmaları vd.) karşılaşılabileceğine inanmaktadırlar. Katılımcılar, bu modelin ülkemizde etkili bir şekilde uygulanabilmesi için bir takım hazırlık (öğretmenlerin bu çalışmalar için maddi olarak teşvik edilmesi vd.) ve uyarlamaların (kullanılan ders planı formatının sadeleştirilmesi vd.) yapılması gerektiğini düşünmektedirler.

© 2016 IOJES. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:
Ders araştırması, mesleki gelişim, ortaokul matematik öğretimi

Giriş

Uluslararası alanda yapılan sınavlar (örneğin, Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması [TIMMS] 2011) ülkemiz öğrencilerinin matematik başarısının çoğu ülke öğrencilerinin gerisinde kaldığına işaret etmektedir (Oral & McGivney, 2013). Öğrencilerin matematik başarılarının artırılması için okullarda sergilenen matematik öğretiminin niteliğinin yükseltilmesi gerekmektedir. Bir başka ifadeyle matematik öğretmenleri, günümüz matematik eğitimi anlayışının gerektirdiği niteliklere sahip olmalılardır (Clarke, 1997). Günümüz anlayışına göre etkili matematik öğretimi, öğreteceği matematiği derinlemesine bilen, uygun öğrenme ortamları oluşturabilen, öğrencilerin matematik anlayışlarını geliştirecek tartışmaları organize edebilen, teknolojiyi ve çeşitli öğretim-değerlendirme yöntemlerini uygun ve etkili kullanabilen ve en önemlisi kendini sürekli geliştiren öğretmenler gerektirmektedir (Matematik Öğretmenleri Ulusal Konseyi [NCTM], 2000). Öğretmenlerin bu nitelikleri kazanmalarında, mesleki gelişim çalışmalarının etkili bir şekilde yürütülmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır (Seferoğlu, 2004).

Guskey'e (2002) göre mesleki gelişim, öğretmenlerin öğretime dair tutum, inanış ve uygulamaları ile öğrencilerin öğrenme çıktılarında değişiklik yaratma amacıyla yürütülen sistematik faaliyetlerdir. Günümüzde, bu faaliyetler arasından, tek oturumlu, seminer tarzında yürütülmekte olan geleneksel mesleki gelişim uygulamalarına yönelik eleştiriler artmakta, bu modeller yerine daha işbirlikçi modeller ön plana çıkmaktadır (Butler, Lauscher, Jarvis-Selinger & Beckingham, 2004; Huberman, 1995). Genel olarak işbirlikçi mesleki gelişim modellerinde, öğretmenlerin öğretime dair yeni fikirleri, gerçek ortamlar içerisinde deneyerek elde ettikleri sonuçları yansıtabildikleri tartışma-öğrenme topluluklarının gelişimine vurgu yapılmaktadır. Bu topluluklar içerisinde öğretmenlerden, paylaşımlı bir dil geliştirerek öğretim ve öğrenmeye dair bilgiyi birlikte yapılandırmaları beklenir (Butler ve diğerleri, 2004; Englert & Tarrant, 1995).

Dünya genelinde yaygın yürütülen işbirlikçi mesleki gelişim modellerinden birisi Japonya'da geliştirilmiş olan ders araştırmasıdır (lesson study) (Doig & Groves, 2011). Bu modelde öğretmenler,

[1]Sorumlu yazarın adresi: Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Uşak, Türkiye
Telefon: +90 (276) 221 21 30
Faks: +90 (276) 221 21 31
e-posta: erhanb82@gmail.com
DOI: http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2016.03.020

© 2016 International Online Journal of Educational Sciences (IOJES) is a publication of Educational Researches and Publications Association (ERPA)

araştırma dersi olarak isimlendirilen bir dizi ders üzerinde işbirliği yaparak bu dersleri planlama, gerçek sınıf ortamında uygulama-gözlemleme ve ardından yansıtma faaliyetleri ile meşgul olurlar (Fernandez & Yoshida, 2004; Lewis & Tsuchida, 1997; Richardson, 2004). Japon öğretmenler tarafından gönüllü olarak organize edilip yürütülmekte olan bu faaliyetlerde amaç, öğretmenlerin hedef, içerik, öğrenci öğrenmesi ve öğretim stratejileri üzerinde derinlikli ve paylaşımlı sorgulamalar yaparak kendi öğretim uygulamalarını geliştirmelerine katkı sağlamaktır (Chokshi & Fernandez, 2004; Doig & Groves, 2011; Lewis, Perry & Hurd, 2004; Stepanek, Appel, Leong, Mangan & Mitchell, 2007).

Genel olarak ders araştırması sürecinde öğretmenler, ilk olarak, öğrencilere yönelik, kapsamlı, uzun vadeli bir hedef (araştırma teması) belirlerler. Ardından odaklanacakları konuya karar verirler. Konuyu belirlemelerinin ardından, konu içeriği ile araştırma temaları arasında ilişkiler kurarak, araştırma dersi hedeflerini ortaya koyarlar. Ardından, geçmiş deneyimlerinden ve çeşitli bilgi kaynaklarından (kılavuz-ders kitapları, kaynak kitaplar, ders planları vd.) yararlanarak araştırma dersini planlarlar. Ardından, grup içerisinden gönüllü bir öğretmen, hazırlanan dersi kendi sınıfında uygular. Diğer grup üyeleri bu derse gözlemci olarak katılırlar. Derse grup dışından eğitimciler de (öğretmenler, akademisyenler vd.) davet edilebilir. Uygulamanın ardından grup üyeleri ve varsa diğer gözlemciler derse ilişkin gözlem ve önerilerini paylaşmak amacıyla yeniden bir araya gelerek dersin nasıl geliştirilebileceğine ilişkin çözüm önerilerini tartışırlar. Öğretmenler, yansıtma sürecinden elde ettikleri çıkarımlara bağlı olarak, araştırma dersini düzenlemeyi ve yeniden uygulamayı tercih edilebilir. Bu amaçla yeniden bir araya gelerek ders planında yapılması gereken değişikliklere karar verirler. Ardından, grup içerisinden farklı bir gönüllü öğretmen, dersin yeni versiyonunu kendi sınıfında uygular. Diğer grup üyeleri bu derse yine gözlemci olarak dâhil olur. Ardından ikinci uygulamaya ilişkin gözlem ve önerilerini yansıtmak amacıyla yeniden toplanırlar. Bu toplantıda, ikinci uygulamada yaşanan değişimlere ve bunların nedenlerine ilişkin görüşlerini paylaşarak ders araştırması sürecini sonlandırırlar (Fernandez & Yoshida, 2004; Lewis ve diğerleri, 2004; Stepanek ve diğerleri, 2007).

Ders araştırması, Japon öğrencilerin 1995 ve 1999 yıllarında gerçekleştirilmiş olan TIMSS sınavlarında elde ettikleri başarılı sonuçların ardından pek çok farklı ülkeden araştırmacının dikkatini çekmiştir (Lewis, 2009; Stepanek ve diğerleri, 2007). Gerçekleştirilen pek çok araştırmada (örneğin Fernandez, 2005; Harle, 2008; Wright, 2009) öğretmenler, ders araştırmasının matematik öğretimine dair bilgi, inanış ve uygulamaları üzerinde önemli etkileri olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar neticesinde ders araştırması, yeni bir mesleki gelişim modeli olarak pek çok farklı kültürel bağlama adapte edilmiştir (Murata, 2011; Saito, 2012).

Ülkemizde ise öğretmenlerin mesleki gelişimleri ağırlıklı olarak seminer tarzında gerçekleştirilen çalışmalarla desteklenmeye devam edilmektedir (A. Budak, 2012). Ancak yapılan araştırmalar (örneğin Ozdemir, 1997; Seferoğlu, 2001) ülkemiz öğretmenlerinin yürütülen bu geleneksel çalışmaları kendi mesleki gelişimlerine katkıları açısından yetersiz olarak nitelendiklerini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte ders araştırması gibi işbirlikçi niteliklere sahip modern yaklaşımlar, ülkemiz araştırmacıları ve öğretmenleri için yeni birer kavram olma özelliklerini korumaktadır. Alan yazın incelendiğinde, ülkemiz ortaokul matematik öğretmenlerinin dâhil edildiği ders araştırması çalışmalarının (A. Baki, Erkan & Demir, 2012; A. Budak, 2012) oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar arasından A. Budak (2012) tarafından iki ortaokul matematik öğretmeni ile gerçekleştirilen durum çalışmasında öğretmenler, ders araştırmasının etkili yürütülmesinde öğretmen özelliklerini ön plana çıkarmışlardır. Öğretmenler, ders araştırması gruplarının aynı şehirde ve yakın okullarda görev yapan, işbirlikçi çalışmaya yatkın, benzer mesleki deneyime sahip, tartışmaya ve kendini geliştirmeye açık ve yapılacak çalışmalara ilişkin olumsuz ön yargılara sahip olmayan öğretmenlerden oluşturulması gerekliliğini ifade etmişlerdir. Ayrıca gerçekleştirilecek ders araştırması çalışmalarında sürece mutlaka bir uzman eğitimcinin dâhil edilerek öğretmenlere danışmanlık yapılmasının ve bu modelin Milli Eğitim Bakanlığı aracılığıyla ülke geneline yaygınlaştırılmasının gerekliliğini vurgulamışlardır.

Ülkemizde ders araştırmasına yönelik yapılan araştırmalarda (örneğin Akbaba-Dağ, 2014; M. Baki, 2012; İ. Budak, Budak, Bozkurt & Kaygın, 2011; Bütün, 2012) ağırlıklı olarak bu modelin öğretmen adaylarının matematik öğretim bilgileri üzerindeki etkisi üzerine odaklanılmış ve genel olarak bu modelin öğretmen adaylarının matematik öğretim bilgileri üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte ülkemizde yapılan tüm bu araştırmalarda ders araştırmasının özgün formatından uzak,

kısa süreli olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak işbirlikçi niteliklere sahip bu modelin ülkemizde uygulanabilirliğinin değerlendirilebilmesi amacıyla, özgün formatına bağlı ve uzun süreli olarak gerçekleştirilecek bu uygulamaların ülkemiz öğretmenleri üzerindeki yansımalarını ayrıntılı ele alacak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, ders araştırmasının bir mesleki gelişim modeli olarak özelliklerini ve ülkemizde uygulanabilirliğini, bu modeli bizzat ve uzun süreli uygulamış bir grup ortaokul matematik öğretmeninin deneyimleri ve görüşlerinden hareketle tanımlamaktır. Bu genel amaç çerçevesinde bu araştırmada ders araştırması modelini deneyimlemiş bir grup matematik öğretmeninin ders araştırmasının bir mesleki gelişim modeli olarak olumlu-olumsuz yönlerine, ülkemizde uygulanabilirliğine, ülkemizde uygulanma sürecinde karşılaşılabilecek olası zorluklara ve ülkemizde etkili bir şekilde uygulanabilmesi için yapılması gereken ön hazırlık ve uyarlamalara ilişkin görüşlerinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulguların ders araştırması modelini uzun süreli (yaklaşık 5 ay) ve bizzat uygulamış üç öğretmenin görüşlerine ve deneyimlerine dayanması, bu modelin bir mesleki gelişim modeli olarak özellikleri ve ülkemizde uygulanabilirliği ile ilgili gerçekçi ve somut bilgiler ve öneriler sunması bakımından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomonolojik araştırmalar, bireylerin, bir kavram ya da olguyla ilgili yaşantılarına yönelik sahip oldukları anlamlar üzerine odaklanır. Bu araştırmalarda temel amaç, bir olguya yönelik sahip olunan bireysel deneyimlerden hareketle o olguya ilişkin genel geçer tanımlamalara ulaşmaktır (Creswell, 2007). Bu desen çerçevesinde bu araştırmada, ders araştırması modelini bizzat uygulamış üç ortaokul matematik öğretmeninin deneyimlerinden ve görüşlerinden yola çıkarak, bu modelin bir mesleki gelişim modeli olarak özelliklerinin ve ülkemiz eğitim sisteminde uygulanabilirliğinin tanımlanması amaçlanmıştır.

Katılımcılar

Araştırmaya, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında, Uşak ili, Merkez ilçesinde, MEB'e bağlı ortaokullarda görev yapmakta olan üç ortaokul matematik öğretmeni dâhil edilmiştir. Ders araştırmasının yüksek düzeyde sorumluluk ve işbirliği gerektirmesi, araştırmaya dâhil olan öğretmenlerin birlikte çalışacakları öğretmenleri belirlemede söz sahibi olmalarını gerekli kılmaktadır. Bu sebeple katılımcıların belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yönteminde araştırmaya dâhil edilecek kişi veya durumlar, görüşülen katılımcıların önerilerinden hareketle belirlenir (Merriam, 2009; Patton, 1990). Bu yöntem çerçevesinde bu araştırmada katılımcıların belirlenmesi amacıyla ilk olarak araştırmacı tarafından tanınan ve araştırmaya ilgi gösterebilecekleri tahmin edilen ortaokul matematik öğretmenleriyle birer görüşme gerçekleştirilmiştir. Ardından, araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmenlerin önerileri doğrultusunda diğer katılımcılara ulaşılarak 3 kişilik ders araştırması grubu oluşturulmuştur. Araştırmada, katılımcılar için cinsiyetlerine uygun olarak kod isimler (Nuray, Nihat ve Mina) kullanılmıştır.

Araştırmanın katılımcıları olan Nuray, Nihat ve Mina Öğretmen, araştırma sırasında sırasıyla 8, 11 ve 9 yıllık mesleki kıdeme sahiptirler. Katılımcıların araştırma sırasında görev yapmakta olduğu okullar, Uşak ilinin sosyal ve ekonomik imkânlar açısından üst düzey ailelerinin yaşadığı bir semtinde yer almaktadır. Katılımcılardan Mina ve Nihat Öğretmen, araştırma sırasında, yaklaşık olarak 7 aydır aynı okulda görev yapmaktadır. Bununla birlikte Nihat ve Nuray Öğretmen, daha önce katılmış oldukları çeşitli çalışmalar (seminer, proje) aracılığıyla birbirlerini uzaktan da olsa tanımakta iken, Mina ve Nuray Öğretmen, birbirlerini hiç tanımamakta, bu çalışma aracılığıyla ilk kez bir araya gelmişlerdir.

Öğretmenler, bu araştırma ile ilk kez bir ders araştırması uygulamasına dâhil olduklarını, öncesinde başka herhangi bir işbirlikçi mesleki gelişim uygulamasına katılmadıklarını, katılmış oldukları sınırlı sayıda uygulamada geleneksel nitelikli çalışmalarla (seminer, sunum) meşgul olduklarını ifade etmiştirler. Öğretmenler, okullarında gerek zümre öğretmenleri, gerekse diğer branş öğretmenleri ve idareciler ile

yeterli düzeyde işbirliği içerisinde olamadıklarını, buna karşılık işbirliğine önem verdiklerini ve farklı öğretmenlerden yeni bilgiler edinerek öğretimlerini geliştirme amacıyla bu çalışmaya katıldıklarını ifade etmişlerdir. Aşağıda katılımcıların bu araştırma süresi içerisinde sergilemiş oldukları ders araştırması çalışmalarına ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Ders araştırması çalışmaları: Ders araştırması sürecinde ilk olarak katılımcıların birbirleriyle tanışmaları ve aralarında güven ortamının oluşması amacıyla bir tanışma toplantısı gerçekleştirilmiştir. Kahvaltılı olarak gerçekleştirilen bu toplantıda katılımcılar, özellikle birbirlerinin mesleki yaşamları (görev yapılan okullar, mesleki hedefler vb.) hakkında bilgi edinmeye yönelik sohbetler gerçekleştirmişlerdir. Bu toplantının ardından düzenlenen bir tanıtım toplantısı ile katılımcılara, ders araştırması süreci ve süreç içerisinde üstlenmeleri gereken sorumluluklar açıklanmıştır. Tanıtım toplantısının ardından gerçekleştirilen başlangıç toplantısında ise katılımcılardan yürütecekleri üç araştırma dersi sürecinde odaklanacak oldukları araştırma teması üzerine tartışmaları istenmiştir. Yapmış oldukları tartışmalar neticesinde katılımcılar, araştırma temalarını, *"öğrenci merkezli eğitim ve anlamlı öğrenme"* olarak belirlemişlerdir. Bu toplantıda ayrıca hangi araştırma dersinin hangi grup üyesi tarafından uygulanacağını, gönüllülük çerçevesinde kararlaştırmışlardır. Bu toplantının ardından araştırma dersi uygulamalarına başlanmıştır.

Ders araştırması sürecinde katılımcılar, üç araştırma dersi uygulaması gerçekleştirmişlerdir. Bu uygulamaların ilkinde 5. sınıf matematik müfredatında yer alan "Zamanı Ölçme"; ikincisinde 6. sınıf matematik müfredatında yer alan "Denklem Çözme"; üçüncüsünde ise yine 5. sınıf matematik müfredatında yer alan "Paralelkenar Oluşturma" konularına odaklanmışlardır. Araştırma derslerinin hazırlık aşamalarında katılımcılar, işbirliği içerisinde çalışarak araştırma derslerini planlamışlardır. Hazırlık süreçlerini, derste gerçekleştirecekleri faaliyetleri tanımlayan yazılı ders planlarını ve kullanacakları diğer öğretim materyallerini (araç-gereç, çalışma yaprağı vb.) oluşturarak sonlandırmışlardır. Katılımcılar tarafından hazırlanmış olan ders planları Japonya'da yürütülen özgün ders araştırması çalışmalarında kullanılan ders planı formatına (Ertle, Chokshi & Fernandez, 2001; Yoshida, Chokshi & Fernandez, 2001) paralel niteliktedir. Bu ders planı formatında öğretmenlerden özellikle (i) araştırma dersinde yer vermeye karar verdikleri öğretim faaliyetlerini, (ii) bu faaliyetler sırasında karşılaşabilecekleri öğrenci tepkilerini, (iii) olası öğrenci tepkilerine verilecek yanıtları ve (iv) faaliyet hedeflerini ve başarı ölçütlerini ayrıntılı bir şekilde tanımlamaları beklenir.

Katılımcılar, ilk araştırma dersine ilişkin hazırlıklarını 4 toplantı sürecinde (364 dk.); ikincisini 6 toplantı sürecinde (542 dk.), üçüncüsünü ise 7 toplantı sürecinde (516 dk.) tamamlamışlardır. Her bir araştırma dersi, farklı bir grup üyesi tarafından, kendi görev yaptıkları sınıflarda, diğer grup üyelerinin ve araştırmacının gözlemci olarak dâhil olduğu derslerde uygulanmıştır. Araştırma derslerinin yansıtma süreçlerinde ise katılımcılar, uygulamış oldukları dersleri, araştırmacı tarafından düzenlenmiş olan video görüntüler eşliğinde birlikte yeniden izleyerek değerlendirmişlerdir (Bozkurt, 2015). Bu araştırmada yürütülen ders araştırması süreci, çeşitli araştırmalarda (örneğin Doig & Groves, 2011; Fernandez & Yoshida, 2004; Lewis, 2000; Lewis ve diğerleri, 2004; Stepanek ve diğerleri, 2007) detaylı olarak açıklanmış olan özgün ders araştırması sürecine paralel olarak gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Yöntemleri

Bu araştırmada veriler bireysel ve odak grup görüşmeleri aracılığıyla toplanmıştır. Bireysel görüşmeler, ders araştırması süreci içerisinde, gerçekleştirilen araştırma dersi hazırlık toplantıları sonrasında, katılımcıların görev yaptıkları okullarda gerçekleştirilmiştir. Kısa süreli (5-10 dakika) sohbet tarzında gerçekleştirilen bu görüşmelerde katılımcıların o günkü toplantıda yürütmüş oldukları çalışmalara yönelik değerlendirmeleri (örneğin "bugünkü çalışmalar sırasında ilginç ve önemli gördüğünüz şeyler neler oldu?") üzerine odaklanılmıştır.

Odak grup görüşmesi ise katılımcıların yaklaşık 5 ay boyunca birlikte yürütmüş oldukları ders araştırması süreci sonunda gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış nitelikte gerçekleştirilen bu görüşmede araştırmacı tarafından hazırlanmış olan bir görüşme formundan yararlanılmıştır. Formda, katılımcıların ders araştırmasına ilişkin genel değerlendirmelerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Aşağıda bu formda yer verilen sorulardan örnekler sunulmuştur.

- Ders araştırmasını bir mesleki gelişim modeli olarak düşündüğünüzde,

- Olumlu gördüğünüz yönleri nelerdir?
- Olumsuz gördüğünüz yönleri nelerdir?
- Okulunuzda veya farklı okullarda görev yapan öğretmenlerle yeni bir ders araştırması uygulaması yürütmek ister misiniz? Niçin?

Gerçekleştirilen tüm görüşmeler, ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Analiz sürecinde ilk olarak, bireysel ve odak grup görüşmelerinden elde edilen ses kayıtlarının çözümlemesi gerçekleştirilmiştir. Ardından elde edilen çözümlemeler NVivo 8 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde bu dokümanlarda yer alan ilgili bölümler, ders araştırmasının bir mesleki gelişim modeli olarak (i) olumlu yönleri, (ii) olumsuz yönleri, (iii) ülkemizde uygulanabilirliği (iv) ülkemiz uygulamalarında karşılaşılabilecek zorluklar ve (iv) ülkemizde etkin bir şekilde uygulanması için yapılması gereken ön hazırlık ve uyarlamalar ana temaları altında kodlanmıştır. Kodlama güvenirliğinin sağlanması amacıyla elde edilen veriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Karşılaştırma yapılarak görüş birliğine varılamayanlar kodlar veri setinden çıkartılmıştır.

Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular üç ana başlık altında sunulmuştur. Bu başlıklardan ilkinde katılımcıların ders araştırmasının bir mesleki gelişim modeli olarak olumlu-olumsuz yönlerine; ikincisinde ülkemizde uygulanabilirliğine ve ülkemiz uygulamalarındaki olası zorluklara; üçüncüsünde ise ülkemizde etkili bir şekilde uygulanabilmesi için yapılması gereken ön hazırlık ve uyarlamalara yönelik görüşlerine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Ders Araştırmasının Olumlu-Olumsuz Yönleri

Katılımcılar, ders araştırmasının bir mesleki gelişim modeli olarak oldukça olumlu özelliklere sahip olduğunu düşünmektedirler. Bu özellikler arasından özellikle bu modelin mesleki gelişim süreçlerinde kendilerine aktif rol sunmasını ve kontrolü kendilerine bırakmasını ön plana çıkarmaktadırlar. Ders araştırması süreci içerisinde katılımcılar, kendi gayret ve kararları doğrultusunda üretmiş oldukları ders planlarını, kendi sınıflarında bizzat deneyerek bu planlar üzerinde yapılması gereken değişiklikler konusunda kendi kararlarını alma imkânı bulmuşlardır:

> *Mina: …Burada aktörler bizdik ya, yani en önemli şey buydu. Biz yaptık, biz ürettik, değil mi? Biz yazdık değil mi?*
>
> *Nuray: Hı hı*
>
> *Mina: Hiç böyle bir şey yani hissettiniz mi şimdiye kadar. Bir tane hatırlıyorum seminerde, drama ile ilgiliydi, drama oynamıştım. Diğerlerinde hepsinde mesela genelde biz izledik ya da anlatım, sunumu dinledik yani, öyle bir şeyler…*
>
> *Mina: …Burada kendimiz yazdık, ürettik, biçtik, kestik böyle yani…*

Ders araştırmasının uygulama ve yansıtma aşamalarında gözlem faaliyetleri ile yoğun bir şekilde meşgul olan katılımcılar, bu faaliyetlerin kendilerine kendi öğretim uygulamalarını yakından izleyerek öğretime dair eksikliklerini gerçekçi bir şekilde tespit etme imkânı sunduğunu ifade etmektedirler:

> *Nuray: …Yani çocukların eksikliklerini görüyorsun, kendi eksiğini görüyorsun. Mesela ben diyorum ki denklem konusunda, ben yine onu o taraftan onu o taraftan [bilinen değerleri eşitliğin bir tarafına, bilinmeyen değerleri diğer tarafa toplama], tamam ikisini de almayı [eşitliğin her iki tarafına aynı işlemi uygulama] ilk başta gösteriyorum Mina Hocamın söylediği gibi. Ama sonra işaret değiştirerek, diğer tarafa geçirilir, bunu en son kural olarak veriyorum ve işime öyle geliyor hani. Şimdi ama en azından dikkat ediyorum. Yani herkes tam değil, ben kendimin dört dörtlük olduğunu düşünmüyorum. Eksiklerim var ve bunları bir şekilde öğrenmem lazım. Ve onun için de bence ne olur, ortam sağlanmalı. Bu da güzel bir ortam…*

Ders araştırması süreci içerisinde öğretime dair farklı bilgi, deneyim ve uygulamalara sahip öğretmenlerle birlikte çalışan ve bu öğretmenlerle sürekli olarak fikir alışverişi içerisinde olan katılımcılar, bu etkileşimlerin kendileri için öğretime dair zengin bir deneyim ve öğrenme imkânı sunduğunu ifade etmektedirler:

Nihat: …Bu çalışma aslında şeye benziyor, yani birinin yanına girersin, bir ustanın yanına girersin, bir zanaat öğrenirsin, biraz daha kendine bir şeyler katarsın, ben hep öyle görüyorum. Bir sürü eksiğimiz var, hepimizin, benim de dâhil, bir sürü. Mesleki anlamda ve özellikle konuları aktarma anlamında. Yani bu anlamda mesleki gelişim anlamında bence çok güzel izler bıraktı bende mesleki gelişim anlamında. Yani ben üniversitede aldığım eğitim derslerinde böyle yansımalar görmüyorum. Hep teorik üzerine falan konular. O anlamda çok şeyler kattığına inanıyorum. Yani ders anlatım anlamında, temamız doğrultusunda, mesleki gelişimimize büyük katkıları oldu. Ben diyorum ki yani 10 senedir bu işi yapıyoruz veya 12 sene benim belki de, belki de o geçmişte aldığım tecrübeleri belki bu dönem çok daha fazlasını gördüm ben grup halinde çalışırken yani. Katkıları çok fazla yani, mesleki anlamda…

Katılımcılar, ders araştırması süreci içerisinde, özellikle de ders planlarında yer verecekleri öğretim faaliyetlerinin araştırılması, belirlenmesi ve hazırlanması aşamalarında ortak çalışmalarla yoğun ve başarılı bir şekilde meşgul olmuşlardır. Bununla birlikte süreç içerisinde öğretime dair konularda kendilerini daha rahat ifade edebilmişler ve daha etkin tartışmalar yürütebilmişlerdir. Bu yönüyle katılımcılar, ders araştırmasının mesleki işbirliği ve iletişim becerilerini kuvvetlendirdiğini ifade etmektedirler:

Mina: ...Artık şunu da düşünüyorum ben, mesleki açıdan eskiden mesela ben ne dediğimde nasıl algılanırı belki herkes kafasında takıyordu değil mi? Bir şeyi bile rahatlıkla soramıyor okulda herkes birbirine. Açığım çıkacak mı belki şeklinde bile düşünebiliyor ama ben artık hani rahatlıkla inanır mısınız hani size (Nihat) herhangi bilmediğim bir şeyi daha rahatlıkla artık gelip şey yapabilirim

Nihat: Tabi canım, tabi ki de

Mina: Dersime bile Hocam gelin buyurun derim yani

Nihat: Aynen

Mina: Hiç çekinmiyorum artık

Nihat: O yönü güzel

Mina: Bir de şey vardı eskiden bir gizem vardı mesela. Nasıl, Nihat Hocamın dersi acaba nasıl ya da Nuray Hocamın dersi nasıldır acaba şeklinde

Nihat: Kapalı kutu gibi değil mi?

Mina: Değil mi? Mesela hani gördüm ki yani genelde o zaman, burada paylaştık ki evet aynı şeyler yani. Genelde o zaman aynı şeyler dedim yani. Engeller kalkmış oldu. Ya bilmediğim bir şeyi çok rahatlıkla artık sorabilirim çekinmeden. Aslında diğer matematik öğretmenlerinin de, diğer öğretmenlerin de böyle paylaşımcı olmasından da yanayım. Keşke hepimiz öyle olsak…

Katılımcılar, ders araştırması modelinin, kendilerine üretmiş oldukları öğretim materyallerini gerçek bir sınıf ortamında deneyerek etkilerini görme imkânı sunduğunu, bu yönüyle bu modelin kendilerini bu çalışmaları etkili bir şekilde sürdürmeye motive ettiğini ifade etmektedirler:

Nihat: ...Bir de şu var, ürettiğin bir şeyi deneme fırsatı buluyorsun, o çok zevk veriyor bana

Nuray: Hı hı, evet

Mina: Heyecan verici

Nihat: Heyecan verici

Nuray: Nasıl olacak

Nihat: Yani bir şeyi bir makine gibi yaptın ama çalışacak mı ve düğmeye basmak sende oluyor

Nuray: Evet

Nihat: Çok daha zevk alıyorsun o işten

Nuray: Güzeldi

Nihat: Güzeldi yani aynen…

Ders araştırması süreci içerisinde katılımcılar, hazırlamış oldukları araştırma derslerini, uygulayıcı öğretmenlerin görev yaptıkları farklı okul ve sınıflarda uygulama imkânı bulmuşlardır. Bu yönüyle katılımcılar, bu modelin kendilerine farklı özelliklerdeki okul ortamlarını ve öğrenci gruplarını tanıma imkânı sunarak öğrenci düşüncesi ve öğrenmesine yönelik bilgilerini artırdığını ifade etmektedirler:

Nuray: ...Yani şeydi, bizimkiler [öğrenciler] çok rahat. Ben onları bir defa daha anladım, gerçekten okuldaki öğrencileri mesela başka bir okula gidince farklı bir yer gördüm tekrardan. Hani başka şeyler düşünme fırsatın oluyor, başka okula gittikçe

Mina: Hım, evet, doğru

Nuray: Normalde görmüyorsun, bir tek kapalı kutu, kendinlesin, sınıfa giriyorsun, onu yapıyorsun

Mina: Bir de üçüncü bir okul olsaydı, yani üç ayrı bir okul olsaydı

Nuray: Evet

Nihat: Daha

Nuray: Daha güzel olabilirdi bence

Nihat: Aslında o fırsat da vardı, XXX'den [okulundan] gelen bir sınıflarımız var bizim

Mina: Hı hı

Nihat: 8'lerde, onlar mesela bazen hafta için denk geliyorum, onu bile görseniz yani ne kadar muhitin, yerin

Mina: Çok farklı değil mi?

Nihat: Öğrencilerin, ne bileyim, çok farklılaştığını anlıyorsunuz

Nuray: Çok farklı ya

Mina: Çok farklı…

Katılımcılar, ders araştırması modelinin uygulama sınıflarında yer alan öğrencilerin öğrenme motivasyonunu da olumlu etkilediğini ifade etmektedirler:

Mina: …Mesela öğrenciler açısından video ile öyle bir ders çekimi, onlar için bile çok güzel oldu bence. Hani hoşuna giden vardı

Nihat: Ya bu müfettişin gelmesi gibi bir şey bence, hani bir etki yaratır ya, daha bir sıkıyorlar

Mina: Yani, kendilerini şey görüyorlar sanki aaa bizim sınıfımızda böyle bir ders işlenecek gibi

Nihat: Evet

Mina: Öyle hissediyorlar

Nihat: Aynen

Mina: Başka öğretmenler de var mesela diyelim, öğrenciler hani kendilerini göstermek…

Katılımcılar, ders araştırması süreci içerisinde birlikte çalışırken aynı zamanda oldukça eğlenceli vakit geçirdiklerini, bu yönüyle bu modelin yapılan çalışmaları daha zevkli kıldığını ifade etmektedirler:

Nuray: …Geçen Markette gördük birbirimizi, ya görüşemiyoruz baya diye sevindik yani görünce (gülüyorlar)

Nihat: Ya iletişim içerisinde olmak da iyi

Mina: Ya bir de eğlendik

Nihat: Eğlendik, tabi ki de

Nuray: Evet…

Ders araştırmasının olumsuz özellikleri ile ilgili olarak ise katılımcılar, bu modelin katılımcı öğretmenler için aşırı zaman ve sorumluluk gerektirmesine vurgu yapmışlar, bunun dışında, bu model için herhangi bir olumsuz özellikten bahsetmemişlerdir:

Mina: …İşte zamandan da aldığını düşünürsek, zamanımızı alıyor mesela

Nihat: Evet

Mina: O zamanı işte başka bir şey yaparak geçirmek istiyoruz. Kesinlikle zaman ayırmak gerekiyor böyle bir çalışmaya

Nuray: Evet, çok zaman alıyor

Mina: Evet

Nuray: Çok uzun süre, yani hani buraya gelemesen de onun olduğunu biliyorsun ve o sorumluluk var senin üstünde…

Ders Araştırmasının Ülkemizde Uygulanabilirliği

Katılımcılar, ülkemizde seminer tarzında gerçekleştirilmekte olan geleneksel mesleki gelişim çalışmalarının hem eğitimciler hem de öğretmenler tarafından özensiz ve isteksiz bir şekilde yürütüldüğünü düşünmektedirler. Bu anlamda bu çalışmaları öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkıları açısından yetersiz olarak nitelendirmektedirler:

Nihat: …Çok kaliteli değil hizmet içi, bizdeki anlayış çok kaliteli değil yani

Mina: Evet

Nihat: İçi dolu dolu değil yani

Mina: Vermek isteyen de vereyim gideyim düşüncesinde, almak isteyen de imzamı atayım gideyim düşüncesinde genelde. Hani belki daha bir farklı ilde yapılanlara da hiç katılmadım, çok daha güzel belki seminerler vardır. O Kızılcahamam'dan bahsedenler evet oluyor. Ama işte bizdeki seminer anlayışı böyle…

Nihat: …Ya yine hizmet içi eğitimlere döner, geçiştirme usulü. Mesela geçen işte bizi topluyorlar Kız Meslek Lisesi salonuna, projeleri anlatıyorlar, Fatih projesini anlatıyorlar veya başka projelerini anlatıyorlar ama yani dolu değil içi ne bileyim, hoş bakmıyor öğretmenler

Nuray: Yani sırf seminer verilsin diye seminer veriliyor

Mina: Seminer veriliyor

Nihat: Evet, hoş bakmıyor öğretmenler bu işe…

Buna karşılık, ders araştırmasında öğretmenlere uygulamaya dayalı daha profesyonel bir çalışma ortamı sunulduğunu ve bu modelin öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sağlama açısından geleneksel çalışmalara oranla daha verimli sonuçlar ortaya koyabileceğini düşünmektedirler. Bu anlamda ders araştırmasını, ülkemiz öğretmen eğitimi sisteminde uygulanabilir bir model olarak nitelendirmektedirler:

Nihat: …Ya burada kalite çok yüksek ya bir kere

Mina: Evet, çok çok iyiydi ya

Nihat: Hizmet içi eğitimler böyle olmuyor, ya baştan savma daha geçiştirme anlamında oluyor. Profesyonel hiçbir hizmet içi eğitim çalışmasına daha katılmadım. Profesyonel bir bakış ile yaklaşan bize ilk defa bu oldu yani. Buna da hizmet içi eğitim dersek buna haksızlık olur

Mina: Evet

Nihat: Bu farklı bir çalışmaydı yani…

Nihat: …Aslında olması gereken bu, daha profesyonel bakılmalı. Belki öğretmenler, sınıf, yani okullarda bu çalışmayı yapmalı aslında. Teşvikle yapılabilecek şeyler bunlar, ben öyle görüyorum yani…

Ders araştırmasına yönelik bu olumlu değerlendirmelerle birlikte katılımcılar, bu modelin ülkemizde uygulanmasında bir takım zorluklarla karşılaşılabileceğini ön görmektedirler. Katılımcılar, bu olası zorluklar arasından, ülkemiz öğretmenlerinin, özellikle de kıdemli öğretmenlerin zaman ve sorumluluk gerektiren bu çalışmalara katılmakta isteksiz davranabilme durumlarını ön plana çıkarmaktadırlar.

Araştırmacı: …Kendiniz okulunuz da veya farklı okullarda olabilir, öğretmenlerle bir araya gelip böyle bir çalışma yapmak ister misiniz?

Nihat: İşte o cesaret ister

Mina: Bilmiyorum derim böyle bir şeye

Nihat: Büyük cesaret ister. Çünkü sana farklı bakıyorlar, bir çalışma dendiğinde bizim insanlarımız farklı bakıyor sana. Yani gerçekten ya, ne var altında veya beni niye çalıştırıyor, ben niye çalışayım, ekstra bir şey neden yapayım diye bakar. O işe girmem işin aslı yani

Mina: İşte toparlama olayı

Nihat: Zor

Mina: Zor olur ya…

Nuray: …Ama okulda işte mesela ben şahsen zümre arkadaşlarımla bir tane çalışma olsa katılmam

Mina: Hıı

Nihat: Ya o durumda olanlar var

Nuray: Yani mesela şey, tamam tecrübeli arkadaşlar ama zaten buna karşı. 35 yılını doldurmuş artık, ne çalışması yapacak?

Mina: Hıı, bazıları katılmaz…

Bir diğer olası zorluk olarak katılımcılar, ülkemiz okullarının ders araştırması çalışmalarını etkili yürütmek için ihtiyaç duyulan fiziksel koşullar (toplantı odası, projeksiyon cihazı vb.) açısından yetersiz kalabilme ve okul yönetimlerinin bu çalışmalar için gerekli ilgi ve desteği göstermeme durumlarına vurgu yapmaktadırlar.

Mina: …O an o çalışmaya katılırken insanın içinde hep şöyle oluyor, mesela benim de katıldığım çalışmalarda, şunu gidip okulumda bu şekilde bir şeyler yapmalıyım, ya da böyle bir aşka şevke geliyor insan. Hani tabi akıllı tahta olayı tabi yok okullarda belki ama hani belki bundan sonra belki şunu daha iyi yapıp, şunu kullanacağım falan deniyor. Ama mesela bir bakıyorsun, okulun fiziki şartları

Nihat: Projeksiyon kullanamıyorsun

Mina: Ya da materyal eksikliği

Nuray: Ya fotokopi çektiremiyorum ya

Mina: Aynen öyle, mesela fotokopi

Nihat: Yok bizde de

Mina: Bak biz de [fotokopi odasının] kapı kilitleniyor ya, böyle bir şey var mı ya. Zorla zorla açtırıyorsun mesela o. Neymiş işte para. Her şey paraya bağlı

Nihat: Erhan Hocam (araştırmacı) biraz anlayışın değişmesi gerekiyor

Mina: Anlayış değişmeli

Nihat: Yönetimler çok önemli, okul yönetimleri çok önemli

Mina: Ortam da buna göre hazırlanmalı…

Ders Araştırmasının Ülkemizde Etkili Uygulanabilmesi İçin Yapılması Gereken Ön Hazırlık ve Uyarlamalar

Katılımcılar, ders araştırmasının ülkemizde bir mesleki gelişim modeli olarak etkili bir şekilde uygulanabilmesi için bir takım ön hazırlık ve uyarlamaların yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Öğretmenler bu modelin ülkemizde etkili bir şekilde uygulanabilmesi için öncelikle ülkemiz öğretmenlerinin, aşırı zaman ve sorumluluk gerektiren bu çalışmalara katılmaları için teşvik edilmesi (örneğin maddi olarak) gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar:

Nuray: …Ama eğer bunun hani böyle yapılacaksa büyük ihtimal şey olur, hiç kimseyi bu şekilde hiçbir yere normal şartlarda götüremezsiniz. Yani ne olur, bir saat ders yerine oraya giderse eğer, ders anlatmazken ek ders gibi, hani haftada 2 saat yine

Nihat: Tabi teşvikler de önemli

Nuray: Hı, o şekilde bir şey olurda, o şekilde olursa anca o şekilde öğretmenler buna gider…

Mina: …Teşvik kesinlikle olması lazım. Eğer varsa bile öğretmenlerin içinde öyle bir çalışma belki isteği falan onu ortaya çıkartmak lazım. Hadi gelin demekle sadece olmaz bence

Nuray: Olmaz…

Katılımcılar, ülkemizde ders araştırması çalışmalarının etkili bir şekilde sürdürülmesi için ülkemiz okullarında bu çalışmalar için gerek duyulan fiziksel ortamların (örneğin toplantı odası, bilgisayar vd.) oluşturulması gerektiğini ifade etmektedirler:

Nihat: …Bu imkânlarla da alakalı, yani böyle bir çalışma için altyapı ve zemin önce hazırlanmalı yani bir düşünsene görüşme odamız yok. Ortam yok. Değer, öğretmenlerin toplumda çok bir değeri de yok aslında. Biz burada bir şeyler yapıyoruz ama verilen değerleri görünce insan üzülüyor yani aslında

Nuray: Tabi

Nihat: Şevki kırılıyor…

Katılımcılar, okul yönetimlerinin ders araştırması çalışmaları için sorumluluk üstlenmesi, okullarında görev yapan öğretmenleri bu çalışmaları düzenlemeleri ve sürdürmeleri konusunda teşvik etmesi gerektiğini düşünmektedirler:

Nuray: …Tabi mesela şeyde biz bir TÜBİTAK çalışmasına katılmıştık yine onda hani proje yazıyorduk. Proje yazma semineriydi o da. Onda Hocanın bir tane asistanı vardı, işte günlük ne lazımsa, sen bir gün önceden yazıyorsun, onları o asistanı ertesi gün sana getirip masana koyuyor

Mina: Evet

Nuray: Hani bütün o gün ne lazımsa bir kişinin onu mutlaka halletmesi gerekiyor

Mina: Okulun bir nevi anlayışının da buna destek olması lazım

Nuray: Evet

Mina: Belki materyali karşılayıcı, her türlü şeyi karşılayıcı direkt okul olabilir yani…

Nihat: …Ya okulda işte biraz bir yönetimin el atması…

Katılımcılar, ders araştırması modelinin uzman ve deneyim sahibi eğitimciler ve örnek videolar aracılığıyla ülkemiz öğretmenlerine ayrıntılı bir şekilde tanıtılması gerektiğini ifade etmektedirler:

Nuray: …Ve hani bunu yapmadan önce öğretmenlere bir tane hani dolusunu verip ve izlettirip ne yaptığımızı, nasıl sıkıntılar olduğunu verip, ondan sonra isteyebiliriz bunu. Yani eğer bu hizmet içi eğitim olarak verilecekse hani ilk gününde bunu güzelce birisi anlatıp nasıl olduğunu, direkt bu planı yapan birinin anlatması gerekiyor. Yani onu yapan birinin anlatması gerekiyor. Çünkü diğer türlü tamam siz bize oradan gösterdiniz, anlattınız, şöyle olmuş falan dediniz ama benim kafamda açıkçası tam olarak bir şeyler oturmadı. Yani biz onu [birinci araştırma dersi ders planı] ilk defa anlattık, hani, yaparak öğrenme daha kalıcı oluyor ya belki de o bakıma. Yaptık biz onu anlattık, eksiklerimizi gördük,

neyi nasıl yapmamız gerektiğini gördük, ondan sonra biz diğerlerinde [ikinci ve üçüncü araştırma dersi] daha iyi yazdık planları…

Mina: …Acaba her okulda temsilciler seçilip, o bilen diğerlerini etrafına toplayarak da başlayabilir, mesela. O önce temsilciye, çok istekli olanlara önce bir şeyler öğretilip, onların da okuldakilere acaba öğretmesi amaçlı şey yapılabilir belki…

Katılımcılar, ders araştırması modelinde kullanılan ders planı formatının sadeleştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler:

Nuray: …Yani bunu direkt o formu [ders planı formunu] biraz daha sadeleştirebiliriz…

Katılımcılar, ders araştırması çalışmalarının öğretmenlerin daha az yoğun oldukları zaman aralıklarında (örneğin ara tatil) düzenlenmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar:

Nuray: …Ama işte diyorum ya yazın, benim o katıldığım seminerlerin ikisi de yazındı. Hani bir tanesi yazın, bir tanesi de on beş tatildeydi. Zamanın uygun bir zaman olması gerekiyor, yoksa hani

Mina: Zaman, evet…

Katılımcılar, ders araştırmasına katılım için öğretmenlere belirli bir yaş-kıdem sınırı konulması, meslek yaşantılarının son yıllarını yaşayan öğretmenlerin bu çalışmalara dâhil edilmemesi gerektiğini düşünmektedirler:

Nuray: …Mesela bir evrak yapılacak işte biz [kıdemli öğretmenler] kaç yıldır yapıyoruz artık tecrübeliyiz şeyiz, bunu artık gençler yapsın oluyor ve biz yapıyoruz. Hani zaten ben onu bildiğim için söyletmiyorum bile mesela, hemen. O yüzden hani bence bir sınırlama da getirilmeli…

Katılımcılar, ders araştırması modelinin tüm ülke genelinde yaygınlaştırılarak farklı bölgelerde görev yapan öğretmenler için bu çalışmalara kolay katılım imkânı sunulması gerektiğini ifade etmektedirler:

Mina: …Mesela bence her şehirde de olabilir. Yani mesela ben Yalova'ya mesela gidemiyorum olabilir ya da başka bir yere değil mi, düşündüğünüz de

Nuray: Hı hı

Mina: Başka il dışı olduğu an herkes hani çocuğu var, çoluğu var mesela farklı düşüncesi var değil mi? Yaygın olması gerekiyor

Nihat: Ya tabi okul bazında olması lazım canım en başında. Yani o çekirdekten başlamak lazım

Mina: Şehir bazında olabilir…

Süreç sonunda katılımcıların, ders araştırması çalışmalarını oldukça olumlu duygular içerisinde ve bu çalışmalara yeniden katılma isteklerini ortaya koyarak sonlandırdıkları gözlenmiştir.

Araştırmacı: …Böyle bir çalışmaya yeniden katılmak ister misiniz?

Nuray: Ben isterim

Nihat: Evet, isterim ben dez"

Mina: Kesinlikle isteriz. Memnun kaldık. Yani güzel, bize bir şey kattığına inandığımız için

Nuray: Evet

Mina: Ve bizi geliştirdiğini düşündüğümüz için tekrar olsa tekrar katılırız yani

Nihat: Evet, aynen

Mina: Ya şu an inanın, üçümüz bir tarafta hani yine buluşup bir şeyler paylaşalım desek gelirsiniz herhalde oraya ya

Nihat: Tabi ki de

Nuray: Evet

Mina: Geliriz yani. Bundan sonra okulda birbirimizi ziyaret edelim bak…

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmaya dâhil olan öğretmenler, seminer tarzında gerçekleştirilmekte olan geleneksel mesleki gelişim uygulamalarını eleştirmekte, bu uygulamaları kendilerine katkıları açısından yetersiz olarak nitelendirmektedirler. Ülkemizde, Taşdan ve Çelik (2014), Ozdemir (1997) ve Seferoğlu (2001) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda da benzer olarak katılımcı öğretmenlerin, geleneksel mesleki gelişim uygulamalarına yönelik oldukça olumsuz görüşlere sahip oldukları gözlenmiştir. Buna karşılık bu araştırmada öğretmenler, yaklaşık 5 ay boyunca birlikte çalışarak gerçekleştirmiş oldukları ders araştırmasının, bir mesleki gelişim modeli olarak oldukça olumlu özelliklere sahip olduğunu düşünmektedirler. Bu araştırmada öğretmenlerin ders araştırmasının ön plana çıkarmış oldukları olumlu özellikleri şunlar olmuştur:

i. Mesleki gelişim süreçlerinde öğretmenlere aktif rol sunması, kontrolü kendilerine bırakması
ii. Öğretmenlere kendilerini yakından izleme, öğretime dair eksikliklerini görme imkânı sunması
iii. Öğretime dair zengin bir deneyim ve öğrenme imkânı sunması
iv. Mesleki işbirliği ve iletişim becerilerini kuvvetlendirmesi
v. Üretilen öğretim materyallerini deneme imkânı sunması
vi. Öğrenci öğrenmesine yönelik bilgileri artırması
vii. Uygulama sınıflarında yer alan öğrencilerin öğrenme motivasyonunu artırması
viii. Eğlenceli olması

Alan yazın incelendiğinde, ülkemizde yapılan sınırlı sayıda araştırmada, öğretmen (A. Baki ve diğerleri, 2012; A. Budak, 2012) ve öğretmen adaylarının (örneğin M. Baki, 2012; Erbilgin, 2013), ders araştırması ile ilgili benzer ve farklı pek çok olumlu özelliğe vurgu yaptıkları gözlenmiştir. Bu araştırmalarda öğretmen ve öğretmen adayları, ders araştırmasının öğrenci düşüncelerine yönelik bilgilerini (M. Baki, 2012; A. Budak, 2012), öğretim etkinlikleri hazırlama ve planlama konusundaki yaratıcılıklarını (M. Baki, 2012; A. Budak, 2012; Erbilgin, 2013), öğretime dair öz güvenlerini ve motivasyonlarını (A. Budak, 2012; Bütün, 2012; Erbilgin, 2013), dersi analiz etme ve değerlendirme becerilerini (Erbilgin, 2013), öğretime dair bilgilerini (M. Baki, 2012; A. Budak, 2012; İ. Budak ve diğerleri, 2011; Bütün, 2012; Erbilgin, 2013) ve meslektaşları ile işbirliği ve iletişim becerilerini (A. Budak, 2012; İ. Budak ve diğerleri, 2011; Erbilgin, 2013) geliştirme imkânı sunduğunu ifade etmişlerdir.

Ders araştırmasının olumsuz özellikleri ile ilgili olarak ise bu araştırmada katılımcılar, bu modelin öğretmenler için aşırı zaman ve sorumluluk getirmesine vurgu yapmışlar. Erbilgin (2013) tarafından yapılan araştırmada benzer olarak katılımcı öğretmen adayları, ders araştırmasının aşırı zaman ve çalışma gerektirmesini olumsuz bir özellik olarak nitelendirmişlerdir. Öğretmen adayları ayrıca ders araştırması sürecinde uzun süre aynı uygulama (araştırma dersi) üzerinde çalışılmasını ve grup süreçlerinde sorun yaşanmasını, bu modelin diğer olumsuz özellikleri olarak tanımlamışlardır.

Sonuç olarak bu araştırmada katılımcı öğretmenlerin, ders araştırmasını, ülkemiz öğretmen eğitim sisteminde uygulanabilir bir model olarak nitelendirdikleri tespit edilmiştir. Yapılan farklı araştırmalarda (örneğin A. Budak, 2012; Eraslan, 2008; Erbilgin, 2013) ders araştırmasının araştırmacı ve öğretmenler tarafından ülkemiz eğitim sistemi içerisinde uygulanabilir bir model olarak nitelendirildiği gözlenmiştir. Bununla birlikte bu araştırmada katılımcılar, bu modelin ülkemizde uygulanmasında bir takım zorluklarla karşılaşılabileceğini ön görmektedirler. Öğretmenlerin ön plana çıkartmış oldukları olası zorluklar şunlar olmuştur:

i. Ülkemiz öğretmenlerinin, özellikle de kıdemli öğretmenlerin zaman ve sorumluluk gerektiren bu çalışmalara katılmakta isteksiz davranabilmeleri
ii. Ülkemiz okullarının ders araştırması çalışmalarını etkili yürütmek için gerek duyulan fiziksel koşullar açısından yetersiz kalması
iii. Okul yönetimlerinin bu çalışmalar için gerekli ilgi ve desteği göstermemeleri

Bu araştırmada ayrıca öğretmenler, ders araştırmasının ülkemizde bir mesleki gelişim modeli olarak etkili uygulanabilmesi için bir takım ön hazırlık ve uyarlamaların yapılması gerektiğine inanmaktadırlar. Öğretmenlerin ön plana çıkarttıkları ön hazırlık ve uyarlamalar şunlar olmuştur:

i. Öğretmenlerin zaman ve sorumluluk gerektiren bu çalışmalar için maddi olarak teşvik edilmesi
ii. Okullarda ders araştırması çalışmaları için uygun fiziksel ortamların oluşturulması
iii. Okul yönetimlerinin sorumluluk üstlenmesi, öğretmenleri bu çalışmaları düzenlemeleri ve sürdürmeleri konusunda teşvik etmesi
iv. Ders araştırmasının uzman ve deneyim sahibi eğitimciler aracılığıyla ülkemiz öğretmenlerine ayrıntılı bir şekilde tanıtılması
v. Ders araştırmasında kullanılan ders planı formatının sadeleştirilmesi
vi. Ders araştırması çalışmalarının öğretmenlerin daha az yoğun oldukları zaman aralıklarında düzenlenmesi
vii. Ders araştırmasına katılım için öğretmenlere belirli bir yaş-kıdem sınırı konulması
viii. Ders araştırmasının ülke çapında yaygınlaştırılarak öğretmenlere kolay katılım imkânı sunulması

A. Budak (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da benzer olarak ülkemiz ortaokul matematik öğretmenlerinin, ders araştırmasını etkili yürütebilmeleri için, işbirlikçi çalışma becerisi, belirli düzeyde mesleki deneyim, tartışmaya ve kendini geliştirmeye açık olma gibi özelliklere sahip olmalarının gerekliliği ifade edilmektedir. Ayrıca öğretmenlere bu çalışmalar sırasında uzman desteğinin verilmesi ve ders araştırmasının ülke çapında yaygınlaştırılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Eraslan (2008) ise bu modelin Türkiye'de başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için öncelikle ülkemiz öğretmenlerinin bu çalışmalar için yüksek düzeyde çaba ve zaman sarf etmeye gönüllü olmalarının ve sorumluluk üstlenmelerinin gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

Gerek bu araştırmada, gerekse farklı araştırmalarda elde edilen bu sonuçlar, ders araştırmasına ülkemiz öğretmen eğitim sistemi içerisinde yer verilebileceğine işaret etmektedir. Ancak ülkemiz için oldukça yeni ve farklı olan ders araştırmasının ülkemizde uygulanabilirliğinin değerlendirebilmesi için, bu modelin ülkemiz öğretmenleri üzerindeki yansımalarını uzun süreli ve kapsamlı olarak ele alacak araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte bu araştırmalarda elde edilen bulgular, ders araştırmasının ülkemizde etkili bir şekilde uygulanabilmesi için bir takım ön hazırlık ve uyarlamaların yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Bu ön hazırlık ve uyarlamaların daha ayrıntılı belirlenebilmesi amacıyla, farklı ölçekli illerde görev yapan, farklı eğitim bölgelerinde (merkezi, kırsal vd.) görev yapan ve farklı mesleki deneyimlere sahip öğretmenlerden oluşan ders araştırması grupları ile gerçekleştirilecek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynaklar

Akbaba-Dağ, S. (2014). *Mikroöğretim ders imecesi modeli ile sınıf öğretmeni adaylarının kesir öğretim bilgilerinin geliştirilmesine yönelik bir uygulama.* Yayınlanmamış doktora tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Baki, A., Erkan, İ., & Demir, E. (2012, Haziran). *Ders planı etkililiğinin "lesson study" ile geliştirilmesi: Bir aksiyon araştırması*. Paper presented at the X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Niğde, Türkiye.

Baki, M. (2012). *Sınıf öğretmeni adaylarının matematiği öğretme bilgilerinin gelişiminin incelenmesi: Bir Ders İmecesi (Lesson Study) çalışması.* Yayınlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye.

Bozkurt, E. (2015). *Ders araştırması modeli bağlamında ortaokul matematik öğretmenlerinin öğretim faaliyetlerine yönelik grup temelli öz-düzenlemelerinin incelenmesi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Budak, A. (2012). Mathematics teachers' engaging in a Lesson Study at virtual settings. *Educational Research and Reviews, 7*(15), 338-343.

Budak, İ., Budak, A., Bozkurt, I., & Kaygın, B. (2011). Matematik öğretmen adaylarıyla bir ders araştırması uygulaması. *E-Journal of New World Sciences Academy, 6*(2), 1606-1617.

Butler, D. L., Lauscher, H. N., Jarvis-Selinger, S., & Beckingham, B. (2004). Collaboration and self-regulation in teachers' professional development. *Teaching and Teacher Education, 20*(5), 435-455.

Bütün, M. (2012). *İlköğretim matematik öğretmeni adaylarının uygulanan zenginleştirilmiş program sürecinde matematiği öğretme bilgilerinin gelişimi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye.

Chokshi, S., & Fernandez, C. (2004). Challenges to importing Japanese lesson study: Concerns, misconceptions, and nuances. *Phi Delta Kappan, 85*(7), 520-525.

Clarke, D. M. (1997). The changing role of the mathematics teacher. *Journal for Research in Mathematics Education, 28*(3), 278-308.

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2. ed.). London: Sage.

Doig, B., & Groves, S. (2011). Japanese lesson study: Teacher professional development through communities of inquiry. *Mathematics Teacher Education and Development, 13*(1), 77-93.

Englert, C. S., & Tarrant, K. L. (1995). Creating collaborative cultures for educational change. *Remedial and Special Education, 16*(6), 325-336.

Eraslan, A. (2008). Japanese lesson study: Can it work in Turkey? *Egitim ve Bilim, 33*(149), 62-67.

Erbilgin, E. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının ders araştırması hakkındaki görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 21*, 69-83.

Ertle, B., Chokshi, S., & Fernandez, C. (2001). *Lesson planning tool*. Retrived on on January 15 2016, from http://www.tc.columbia.edu/lessonstudy/doc/Lesson_Planning_Tool.pdf]

Fernandez, C. (2005). Lesson Study: A means for elementary teachers to develop the knowledge of mathematics needed for reform-minded teaching? *Mathematical Thinking and Learning, 7*(4), 265-289.

Fernandez, C., & Yoshida, M. (2004). *Lesson study: A Japanese approach to improving mathematics teaching and learning*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching: Theory and Practice, 8*(3), 381-391.

Harle, C. B. (2008). *The Lesson Study professional development process: Exploring the learning experiences of elementary and middle school teachers.* Unpublished doctoral dissertation, The University of Texas at Austin, Texas, United States.

Huberman, M. (1995). Networks that alter teaching: Conceptualizations, exchanges and experiments. *Teachers and Teaching: Theory and Practice, 1*(2), 193-211.

Lewis, C. (2000). *Lesson Study: The core of Japanese professional development*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association (AERA), New Orleans, United States of America.

Lewis, C. (2009). What is the nature of knowledge development in Lesson Study? *Educational Action Research, 17*(1), 95-110.

Lewis, C., Perry, R., & Hurd, J. (2004). A deeper look at lesson study. *Educational Leadership, 61*(5), 18-22.

Lewis, C., & Tsuchida, I. (1997). Planned educational change in Japan: The case of elementary science instruction. *Journal of Educational Policy, 12*(5), 313-331.

Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.

Murata, A. (2011). Introduction: Conceptual overview of lesson study. In L. C. Hart, A. Alston, & A. Murata (Eds.), *Lesson study research and practice in mathematics education. Learning together* (pp. 1-12). New York: Springer.

NCTM. (2000). *Principles and standards for school mathematics*. Reston, VA: NCTM.

Oral, I., & McGivney, E. (2013). *Türkiye'de matematik ve fen bilimleri alanlarında öğrenci performansı ve başarının belirleyicileri-TIMSS 2011 analizi*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi-Eğitim Reformu Girişimi.

Ozdemir, S. (1997). Her organizasyon hizmetiçi eğitim yapmalıdır. *Millî Eğitim Dergisi, 133*(1), 17-19.

Patton, M. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Beverly Hills, CA: Sage.

Richardson, J. (2004). Lesson study: Teachers learn how to improve instruction. *Tools for Schools, 7*(4), 1-6.

Saito, E. (2012). Key issues of lesson study in Japan and the United States: A literature review. *Professional Development in Education, 38*(5), 777-789.

Seferoğlu, S. S. (2001). Sınıf öğretmenlerinin kendi mesleki gelişimleriyle ilgili görüşleri, beklentileri ve önerileri. *Millî Eğitim Dergisi, 149*, 12-18.

Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen yeterlilikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim, 58*, 40-45.

Stepanek, J., Appel, G., Leong, M., Mangan, M. T., & Mitchell, M. (2007). *Leading lesson study: A practical guide for teachers and facilitators*: Corwin Press Thousand Oaks, CA.

Taşdan, B. T., & Çelik, A. (2014). Matematik öğretmenlerine yönelik bir mesleki gelişim programı prototipi. *E-Journal of New World Sciences Academy, 9*(3), 323-340.

Wright, T. D. (2009). *Investigating teachers' perspectives on the impact of the Lesson Study process on their mathematical content knowledge, pedagogical knowledge, and the potential for student achievement.* Unpublished doctoral dissertation, University of New Orleans, Louisiana, United States.

Yoshida, M., Chokshi, S., & Fernandez, C. (2001). *Sample study lesson plan format*. Retrieved on January 15, 2016, from http://www.tc.columbia.edu/lessonstudy/doc/Sample_Lesson_Plan_Format.pdf]